

Голові разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
ДФ 20.051.113 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
доктору наук з державного управління, професору **Сурай Інні Геннадіївни**

РЕЦЕНЗІЯ

Жук Ольги Іванівни

на дисертаційну роботу

Малишівського Тараса Володимировича

на тему: «Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій», представлену до публічного захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 20.051.113 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань

28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю

281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття у контексті залучення інвестицій є надзвичайно важливим питанням у сучасних умовах. Регіон Прикарпаття володіє значним інвестиційним потенціалом, зокрема природними ресурсами, туристично-рекреаційними можливостями та географічним розташуванням, що створює сприятливі умови для залучення іноземних та вітчизняних інвесторів. Однак реалізація цього потенціалу залежить від ефективності роботи органів місцевого самоврядування, їх здатності забезпечити прозорість, стабільність та привабливість регіону для інвестицій. Залучення інвестицій є важливим чинником для забезпечення сталого розвитку територіальних громад, створення нових робочих місць, підвищення якості життя населення та реалізації інноваційних проєктів. Для цього необхідно створювати сприятливий інституційний клімат. В умовах сучасних викликів управління розвитком інституційної спроможності стає необхідною умовою для зміцнення економіки регіону та забезпечення його конкурентоспроможності.

Таким чином, дане дослідження є своєчасним та спрямованим на вирішення актуальних проблем розвитку територіальних громад, підвищення їхньої інвестиційної привабливості та сприяння економічному та соціальному розвитку територіальних громад Прикарпаття.

Дисертаційне дослідження є складовою науково-дослідних тем Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: «Теоретико-методологічні та прикладні засади розроблення і функціонування інноваційних механізмів публічного управління та адміністрування» (номер державної реєстрації: 0120U100494); «Розробка теоретичних та прикладних аспектів управління соціально-економічним розвитком регіону» (номер державної реєстрації: 0111U007667).

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих в дисертації.

Представлена дисертаційна робота виконана на належному теоретичному і прикладному рівні, характеризується послідовністю викладу результатів дослідження, що сприяє повному та обґрунтованому вирішенню поставлених завдань, логічністю формулювання основних положень, має виважену структурну побудову, наукова новизна одержаних результатів дослідження викладена конкретно і систематизовано. Автором дисертації чітко окреслені мета та завдання дослідження. Завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки логічно взаємопов'язані. Слід відзначити належний теоретико-методологічний та методичний рівень виконаного дослідження. Наукові результати дослідження, висновки та рекомендації викладені в дисертаційній роботі є достовірними і достатньо обґрунтованими. Наукова новизна й актуальність результатів дослідження підтверджені їх обговоренням на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також успішним використанням у практичній діяльності відповідно до довідок про впровадження.

У першому розділі дисертаційної роботи досліджено сутність територіальної громади як соціально-економічної системи, її ознаки та систему управління. Узагальнено різні підходи науковців до трактування цього поняття, запропоновано авторське визначення територіальної громади та охарактеризовано її значення у формуванні ефективної системи місцевого самоврядування. Проаналізовано роль місцевого самоврядування у формуванні умов для стійкого економічного зростання, включаючи управління ресурсами, стимулювання бізнесу та забезпечення взаємодії між суб'єктами економічної діяльності. Описано концепцію місцевого економічного розвитку (МЕР) як основу децентралізованого підходу до управління економічним розвитком громад, акцентуючи на її важливості для післявоєнного відновлення України. Досліджено методологічні аспекти визначення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій. Розроблено авторську модель, що складається з організаційно-стратегічної, інструментальної та промоційної складових, для оцінки інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій.

У другому розділі дисертаційної роботи досліджено вплив війни на макро- та мезоекономічне середовище розвитку громад в Україні з 2014 по 2023 рік. Досліджено економічну ефективність інвестиційних процесів в

Україні та їх взаємозв'язок із глобальними тенденціями. Зокрема, розглядається роль інвестицій як джерела економічного зростання, важливість підвищення інвестиційної привабливості та створення стимулів для залучення іноземних інвестицій. Здійснено аналіз структури інвестицій, який показав домінування інвестицій у промисловість та будівництво та визначено потребу залучення інвестиційних потоків в інші сектори економіки для забезпечення сталого розвитку територій. Особлива увага приділена ролі політичної та економічної стабільності, законодавчих ініціатив та реформ у покращенні інвестиційного клімату в Україні.

У третьому розділі запропоновано модель функціонування інституції місцевого економічного розвитку «Проектний бізнес-офіс», метою діяльності якої визначено залучення грантових коштів у розвиток економіки на місцевому рівні та надання грантової підтримки суб'єктам господарювання. В рамках моделі визначено механізм фінансування інституції, а також її функції, повноваження та шляхи взаємодії з ключовими стейкхолдерами на місцевому рівні. Модель проектного бізнес-офісу також сприяє підвищенню інноваційності, стимулюючи розвиток нових технологій і бізнес-моделей, що важливо для сталого розвитку громади. Автором досліджено вплив інституційної спроможності органів місцевого самоврядування на залучення інвестицій для сталого розвитку територій в умовах децентралізації в Україні. Виявлено, що інституційна спроможність є ключовим чинником, який забезпечує ефективне залучення інвестицій і стимулює економічний розвиток на місцевому рівні. Запропоновано методику оцінки інвестиційної привабливості територій, що базується на аналізі наявних ресурсів громади та стратегічному плануванні. Це дозволяє визначити пріоритетні напрямки для залучення інвестицій, зокрема, розвиток інфраструктури та використання природних і людських ресурсів. Дослідження показало, що для підвищення інвестиційної привабливості важливою є розробка стратегій розвитку громад, що включають конкретні кроки щодо поліпшення умов для інвесторів. Досліджено ключові аспекти удосконалення управління стратегічним розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, зокрема роль організаційної структури, системи планування, показників ефективності та навчання персоналу.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження.

У дисертації наукова новизна визначається такими положеннями:

вперше:

– запропоновано методологічний підхід до оцінювання інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, що базується на кореляції між рівнем спроможності та залученням інвестицій. Даний підхід включає *модель оцінювання* інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій, яка складається з трьох складових: організаційно-стратегічної, інструментальної та промоційної; *рейтингування* яке включає 26 індикаторів;

модель «Проектного бізнес-офісу» та алгоритм інвестиційної діяльності, що містить 15 етапів для залучення інвесторів.

удосконалено:

– підхід до організаційної структури управління інвестиційною діяльністю органів місцевого самоврядування, який передбачає чотири ланки управління: голова громади, профільний заступник, профільний структурний підрозділ першого рівня (управління чи департамент) та профільний підрозділ другого рівня (відділ), що сприятиме підвищенню ефективності управління на місцевому рівні.

– підхід до оцінки ефективності роботи органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій через впровадження 3-рівневої системи ключових показників оцінки (KPIs): стратегічного рівня (7 індикаторів), операційного рівня (22 індикатори) та індивідуального рівня (11 індикаторів), що дозволить забезпечити належний моніторинг і оцінку роботи профільних підрозділів та працівників, усуваючи декларативність у виконанні завдань на стратегічному та операційному рівнях.

набули подальшого розвитку:

– науковий понятійно-категорійний апарат, зокрема, визначено зміст категорій: «інституційна спроможність органу місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій» – здатність та готовність ОМС ефективно сприяти інвестиційній діяльності на своїй території через створення правової бази, забезпечення відкритості, прозорих адміністративних процедур та створення системи сприяння інвесторам шляхом використання фінансових, політичних і адміністративних інструментів, а також «територіальна громада» як сукупність осіб, які проживають або працюють на певній території, мають спільні інтереси, володіють комунальною власністю, нерухомим майном та сплачують місцеві податки і збори.

– підходи до визначення основних ознак поняття «територіальна громада» шляхом виділення семи ключових ознак: територіальна, інтегративна, інтелектуальна, соціальна, культурно-ціннісна, майнова та фіскальна.

– концептуальні підходи до формування системи навчання та підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування, відповідальних за інвестиційну політику. Запропоновано перелік інституцій, що забезпечують підвищення кваліфікації для ефективної інвестиційної діяльності, серед яких: вищі навчальні заклади, Торгово-промислова палата, UkraineInvest, обласні адміністрації, інвестиційні фонди, бізнес-асоціації та приватні інвестори.

– підходи до аналітичного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування та державної влади щодо оцінки ефективності інвестиційних процесів та їх впливу на економічну спроможність територій.

– підходи до формування інструментів інвестиційної привабливості на місцевому рівні, ґрунтуючись на міжнародному досвіді та кращих практиках України. Серед основних заходів – створення інвестиційних фондів, які

фінансуватимуться з місцевих бюджетів, а також використання державно-приватного партнерства.

– підходи до визначення каналів «входу» для інвестора, що включають кілька елементів: звернення через обласні державні адміністрації або обласні військові адміністрації, посольства чи консульства, бізнес-середовище громади (бізнес-асоціації, партнерства), торгово-промислові палати, урядовий офіс UkraineInvest, профільні агенції та асоціації місцевого самоврядування, а також через громад-партнерів за кордоном.

Положення наукової новизни сформульовані чітко та демонструють високий рівень обґрунтованості.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження відображені у 19 наукових працях, зокрема: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в інших наукових виданнях, а також у 12 публікаціях, присвячених апробації матеріалів дисертації.

Наукові публікації проведеного дисертаційного дослідження відповідають обраній темі роботи, розкривають її зміст, відображають наукову новизну та практичне значення дисертаційного дослідження.

Результати досліджень пройшли достатню апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. Зміст анотації та основних положень дисертації ідентичний.

Оцінка оформлення та змісту дисертації.

Дисертацію оформлено згідно вимог МОН України. Дисертаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг роботи становить 322 сторінки, з яких 61 рисунок, 10 таблиць та 19 додатків, розміщених на 74 сторінках. Список використаних джерел налічує 234 найменування, що свідчить про ґрунтовність проведеного дослідження.

Зміст дисертації відповідає тематиці дослідження, відображає його мету, завдання, наукову новизну та практичну значущість. Виклад матеріалу є логічним, чітким і науково обґрунтованим, що забезпечує належний рівень дисертаційної роботи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Проведене дисертаційне дослідження полягає у розробленні та обґрунтуванні теоретичних та практичних напрямів удосконалення системи управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій.

Практичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні напрямів формування інвестиційного потенціалу та ефективності його використання. Теоретико-прикладні положення, висновки та рекомендації, що сформовані автором та запропоновані в дисертаційній роботі, можуть бути

використані для удосконалення системи управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій шляхом використання таких інструментів управлінського впливу як: формування ефективної організаційної структури, розробка системи документів стратегічного та операційного рівня та формування інструментів інвестиційної привабливості територій та їх промоція з використанням широкого переліку каналів комунікації.

Дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи.

В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, необхідно водночас звернути увагу на деякі дискусійні положення.

1. В першому розділі, зокрема в підпункті 1.2. «Теоретичні засади економічного розвитку громади» автор аналізує ключові суб'єкти у сфері місцевого економічного розвитку (орган місцевого самоврядування та бізнес), їхні функції та роль. Вважаємо за доцільне деталізувати форми впливу бізнесу на територіальну громаду, а також інструменти та канали взаємодії, за допомогою яких бізнес може впливати на формування локальної кон'юнктури та бізнес-середовища.

2. У підпункті 2.2. «Аналіз особливостей та економічної ефективності інвестиційних процесів в Україні» автором проведено глибинний аналіз інвестиційних процесів на макрорівні. Зокрема, на рис. 2.13 наведено динаміку притоку прямих іноземних інвестицій в Україну за 1992-2022 роки. Було б доцільно продемонструвати, який обсяг прямих іноземних інвестицій становили інвестиції типу «браунфілд», а який інвестиції типу «грінфілд». Це б дозволило більш ґрунтовно оцінити ефективність залучення інвестицій на рівні національної економіки.

3. У підпункті 2.2. (ст. 115-116) автор зазначає, що за період 2016-2021 років в Україні спостерігалась позитивна динаміка щодо залучення прямих іноземних інвестицій та наводить низку чинників внутрішнього характеру, які сприяли покращенню інвестиційного клімату. Вважаємо за доцільне також проаналізувати зовнішні тенденції на ринку глобальних інвестицій та визначити, якою була реальна ефективність внутрішніх чинників.

4. У підпункті 3.3. автором наведено модель організаційної структури органу місцевого самоврядування в контексті забезпечення інвестиційної діяльності, яка складається з 4 рівнів. На рис. 3.11 автором визначено зони відповідальності кожної ланки при веденні комунікації з суб'єктами зовнішнього середовища. Було б доцільно розширити перелік зовнішніх стейкхолдерів, зокрема додати таких суб'єктів як органи державної влади (національного та регіонального рівня); державні інвестиційні та грантові фонди, зокрема Державний фонд регіонального розвитку; представники місцевого бізнес-середовища, зокрема асоціації та бізнес-об'єднання; наукові інституції та установи.

Однак, дискусійні положення, що були висловлені, не знижують наукової та практичної цінності даного наукового дослідження.

Загальний висновок на дисертаційну роботу

Дисертаційна робота Малишівського Т.В. є цілісним, завершеним, самостійним науковим дослідженням виконаним на актуальну тему. Дослідження містить результати, які мають практичну цінність та наукову новизну. Дана дисертаційна робота написана на високому науковому рівні, виклад матеріалу є послідовним, взаємопов'язаним та логічним. Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені для захисту, є результатом самостійної роботи автора. У дисертаційній роботі автор дотримується принципів академічної доброчесності.

З огляду на актуальність, новизну, значущість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також вагому практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Малишівського Т.В. на тему: «Управління розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування територіальних громад Прикарпаття щодо залучення інвестицій» за своїм змістом відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам до оформлення дисертацій згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 (зі змінами) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами). Вважаю, що автор дисертаційної роботи Малишівський Тарас Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії із галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент

завідувач кафедри публічного управління
та адміністрування факультету управління
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
кандидат економічних наук, доцент

Ольга ЖУК